

I KRONIKA 2022 70

70
2022

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2022, letnik 70, številka 1

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkel (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

25. januarja 2022

Naslednja številka izide/ Next issue:

junij/ June 2022

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

UDK/ UDC:

Breda Pajsar

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

320 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus;
Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Grb Celjskih na sklepniku cerkve pavlinskega samostana Lepoglava v hrvaškem Zagorju, ustanove celjskega grofa Hermana II. ok. leta 1400 / Coat of arms of the Counts of Cilli on the keystone in Lepoglava Pauline Monastery in Croatian Zagorje, founded by Count Herman II. around 1400 (foto / Photo: Miha Kosi)

Na zadnji strani/ Back cover: Okvir glavnega portala Zoisove palače v Ljubljani / Frame of the main portal of Zois Mansion in Ljubljana (foto / Photo: Metoda Kemperl)

KAZALO

Razprave

**Andrej Gaspari, Rene Masaryk, Mojca Fras,
Jasna Štajdohar, David Badovinac:**

Zanimiva arheološka odkritja na območju
potopljenega ledeniškega obrusa v Blejskem jezeru
pri Želečah.....5

Jaka Banfi:

Uprava grofov Celjskih (1341–1456).....21

Darja Mihelič:

H genealogiji piranskega intelektualca 16. stoletja.
Almerigo Petronio in njegova družina.....59

Boris Golec:

Hudič kupi Slom in postane Slomšek. Razkriti prvi
prednik škofa Slomška na Slomu pri Ponikvi 77

Metoda Kemperl:

Zoisova palača v Ljubljani:
še enkrat o portalih glavne fasade 91

Aneja Rože:

Šolski živžav na Premu. Premska osnovna šola
od ustanovitve do začetka 20. stoletja 105

Robert Devetak:

Aleksandrinstvo in aleksandrinke v slovenskem
goriškem časopisju pred prvo svetovno vojno 123

Daniel Siter:

Švabsko-nemška kulturna zveza in vloga njenih
članov na Slovenskem v letih 1922–1945 141

Dunja Dobaja:

Občina Dobrunje v obdobju italijanske okupacije
1941–1943 161

Milan Bufon:

Slovenci v Trstu nekdaj in danes: težavno
ohranjanje multikulturalnosti na robu slovenskega
etničnega ozemlja 177

Ivan Smiljanić:

Spomeniki kiparjev vojakov v slovenskih
vojašnicah JLA.....199

Po razstavah

Na Dvoru ulita umetnost. Občasna zgodovinska
razstava (*Majda Pungerčar*) 223

Jubilej

Vinko Rajšp na pragu osmega
desetletja (*Darja Mihelič*) 229

Ocene in poročila

Hannes P. Naschenweng: Der landständische Adel im Herzogtum Steiermark. Ein genealogisches Kompendium. Band I: Abele bis Juritsch; Band II: Lachawitz bis Zwickl, Veröffentlichungen des Steiermärkischen Landesarchivs 43/1 in 43/2 (ur. Gernot Peter Obersteiner) (<i>Matjaž Grabornik</i>).....	233
Mojca Horvat: Gospodstvo Negova, kot ga slikajo arhivski viri (<i>Tomaž Lazar</i>)	235
Boris Golec: Slovenska posebnost – dvorec Podšentjur v Podkumu. Od nenavadnega nastanka do desetih rodov rodbine Čop (<i>Jernej Kotar</i>).....	237
Simon Rutar in Beneška Slovenija (ur. Danila Zuljan Kumar in Petra Kolenc) (<i>Neva Makuc</i>).....	238
Slovinci, za zmiraj gre! 100. obletnica koroškega plebiscita (ur. Zdenka Semlič Rajh; pisci besedil in pisci besedil kataloških enot Dragan Matić, Zdenka Semlič Rajh, Marko Štepec) (<i>Jurij Perovšek</i>).....	239
#receptiizarhiva: stoletni kuharski zapiski za sodobno rabo (ur. Borut Batagelj); avtorji besedil Borut Batagelj, Aleš Brod, Oskar Zoran Zelič. (<i>Ljudmila Bezlaj Krevel</i>).....	243
Nina Vodopivec: Tu se ne bo nikoli več šivalo. Doživljanje izgube dela in propada tovarne (<i>Urška Strle</i>).....	244

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 355.355(497.451.1-12)"1941/1943"

Prejeto: 21. 5. 2021

Dunja Dobaja

dr., znanstvena sodelavka, raziskovalka, Inštitut za novejšo zgodovino, Privoz 11, SI-1000 Ljubljana

E-pošta: dunja.dobaja@inz.si

ORCID: 0000-0001-8501-8573

Občina Dobrunje v obdobju italijanske okupacije 1941–1943

IZVLEČEK

Prispevek na podlagi arhivskih virov daje globlji vpogled v ustroj in delovanje občine Dobrunje v obdobju italijanske okupacije, ko je bilo omenjeno območje samostojna občina, danes pa je sestavni del Mestne občine Ljubljana. Občina je upoštevala nove uredbe in k temu pozvala tudi občane, saj se je po besedah občinskega predsednika želela izogniti konfrontacijam z okupacijskimi oblastmi in zaščititi občane. Zapisniki občinskih sej ne vsebujejo razpravljanj o političnih usmeritvah oziroma dejavnostih posameznih občanov, čeprav skozi posamezne besede odseva duh časa, občinski organi pa so želeli delovati strokovno in so izpostavljali zlasti skrb za socialne zadeve zaradi vojnih razmer. Prispevek obravnava delovanje podeželske občine pod italijansko okupacijo.

KLJUČNE BESEDE

Dobrunje, občina, občinska uprava, župan, druga svetovna vojna, italijanska okupacija

ABSTRACT

MUNICIPALITY OF DOBRUNJE DURING ITALIAN OCCUPATION BETWEEN 1941 AND 1943

Drawing on archival sources, the contribution provides a deeper insight into the composition and operations of the Municipality of Dobrunje at the time of Italian occupation, during which it constituted a separate municipality but now falls under the City of Ljubljana. The municipality abided by new regulations and called on its inhabitants to do the same, according to the municipal president, with a view to avoiding confrontation with the occupier's authorities and protecting its population. Although the minutes of municipal sessions contain no discussions on political orientations or activities pursued by individual inhabitants of the municipality, some parts faithfully reflected the overall climate of the era, while the municipal administrative bodies strove to maintain their professionalism, prioritizing social care in the war-torn locality. The contribution describes the operations of a rural municipality under Italian occupation.

KEY WORDS

Dobrunje, municipality, municipal administration, mayor, Second World War, Italian occupation

Uvod

Italijanski okupator je ob okupaciji dela slovenskega ozemlja spomladi 1941 takoj pričel z upravnim preurejanjem. Ljubljanska pokrajina, ki je sicer upravno ustrezala provincam italijanske države, je imela zaradi svojega posebnega položaja nekatere posebnosti.¹ Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je zaradi neugodnih kadrovskih razmer v Italiji obdržal uradnike nekdanje banske uprave. Ohranil je enako organizacijsko sestavo oddelkov Visokega komisariata, kot jo je imela banska uprava.² Okupator je ohranil tudi lokalno razdelitev na okraje in občine, a odpravil občinsko samoupravo.³ To pomeni, da so predsedniki občin, kasneje župani, izvajali direktive državnih organov, v lokalnih zadevah pa so delovali po predvojnih smernicah. Fašistični okupacijski režim in vojne razmere so terjale tudi ustanovitev novih uradov, ki so jih vodili samo Italijani. Delovanje občin je še vedno usmerjal Zakon o občinah iz leta 1933.⁴

V obdobju med svetovnima vojnama je občina Dobrunje obsegala celotno Ljubljansko polje južno od Ljubljane, segala pa je tudi globoko v hribovje na jugovzhodu, vse do razvodja proti Grosupeljski kotlini.⁵ Po podatkih *Krajevnega leksikona* iz leta 1937 so bili v okviru omenjene občine sledeči kraji: Besnica, Bizovik, Brezje, Češnjice, Dobrunje, Fužine, Javor, Mali Lipoglav, Pance, Podlipoglav, Podmolnik, Repče, Sadinja vas, Sela pri Pancih, Sostro, Spodnja Hrušica, Št. Pavel, Veliki Lipoglav, Zadvor, Zagradišče, Zavoglje in Zgornja Hrušica.⁶

Leta 1941 se je obseg občine Dobrunje zmanjšal za območje Besnice, ki je prišla pod nemško okupacijsko cono. Po ljudskem štetju iz leta 1941 je imela občina Dobrunje 4483 prebivalcev,⁷ leta 1944 pa se je število zmanjšalo na 3910.⁸ Zmanjšanje je bilo posledica smrtnih žrtev zaradi vojne, naravnih smrti in verjetno tudi migracij. Stara občina Dobrunje je imela v letih 1941–1944 299 smrtnih žrtev zaradi vojne, 9 žrtev vojne pa je izgubilo življenje neznane leta. V vsem obdobju vojne je imela 523 žrtev.⁹

Zapisniki sej občinskega odbora Dobrunje kažejo, da je občina upoštevala določbe Zakona o občinah in vsakokratna sprotna navodila Visokega komisariata ter v obdobju nemške okupacije šefa pokrajinske uprave oziroma vrhovnega komisarja. V odnosu do okupatorja je delovala v skladu z navodili bana Dravske banovine Marka Natlačena, ki je ob okupaciji leta 1941 županom, sreskim načelnikom, predstojnikom policijskih ustanov, župnikom in šolskim upraviteljem podal usmeritve za delo: »*Opozarjam, da je vsakdo, ki mu je pri srcu blagor našega ljudstva, dolžan skrbno in prevdarno delati na to, da se ohranijo dobri odnošaji do okupacijskih čet in oblastev ter da se opusti vse, kar bi moglo te odnošaje poslabšati. Vabim naslove, da svoje delovanje usmerijo v ta pravac in s tem obvarujejo narod pred škodo, ki bi mu lahko nastala.*«¹⁰

Predsednik občine Dobrunje Janez Trkov je občinu vodil v tem smislu in to tudi večkrat poudaril, najbolj jasno in konkretno na seji občinskega odbora sredi februarja 1942: »*Zavedajmo se, da smo v vojnem stanju, da smo okupirani, dolžni smo izpolnjevati do podrobnosti vse naredbe, ki jih izdajajo oblasti. To je v našem interesu. Ne nasedajmo raznim neutemeljenim govoricam. Možje, vplivajte v svojem področju na prebivalstvo vselej in ob vsaki priliki, naj bo mirno ter da naj se pokori oblastnim naredbam in ukazom krajevnih vojaških oblasti. Nekateri dogodki zadnjih dni, ki so se pripetili v naši občini, so pokazali, da trpimo zaradi dejanj neodgovornih elementov le mi sami.*«¹¹ V tem smislu je, upoštevajoč sejne zapisnike, delovala občinska uprava. Prizadevala si je obdržati raven delovanja, ki je bila v skladu z obstoječim pravnim redom, in delovati v korist občine kot celote. Iz sejnih zapisnikov ni razviden politični utrip v občini. O tem lahko v grobih obrisih beremo v osebnih pričevanjih.¹² Predsednik občine Trkov in njegov naslednik Franc Ložar sta politično pripadala Slovenski ljudski stranki in bila protirevolucionarno usmerjena. Njuna politična drža je zlasti mlajšega Ložarja silila v konflikte s pripadniki revolucionarnega tabora.¹³

Posledice okupacije so bile na sejah občinskega odbora Dobrunje vidne predvsem pri obravnavanju socialnih zadev, saj so občani umirali, bili internirani ali kako drugače odsotni zaradi vojne, za njimi pa so ostajale nepreskrbljene družine. Vojne razmere so vplivale tudi na sestavo proračunov, ki so bili omejeni le na najnujnejše izdatke. Zunaj občinskega doma pa je bila dobrunjska občina le ena od mnogih občin Ljubljanske pokrajine, v kateri sta bila prisotna nasi-

¹ Ferenc, *Ozemlje in meje*, str. 577.

² Ferenc, *Fašisti brez krinke*, str. 38–40.

³ Ferenc, *Ozemlje in meje*, str. 577.

⁴ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

⁵ *Krajevni leksikon dravske banovine*, str. 340.

⁶ Prav tam, str. 340–341. Leta 1935 je bil del občine Dobrunje (Štepanja vas) priključen mestni občini ljubljanski, tako da je meja med občinama potekala po potoku Mejaš (*Občine dravske banovine*, str. 25).

⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 12, a. e. 56, Revizija občinskega urada in občinskega preskrbovalnega urada (od 7/11 ali bi tu moralo pisati 7. 11. 1944 do 18. 11. 1944).

⁸ Prav tam.

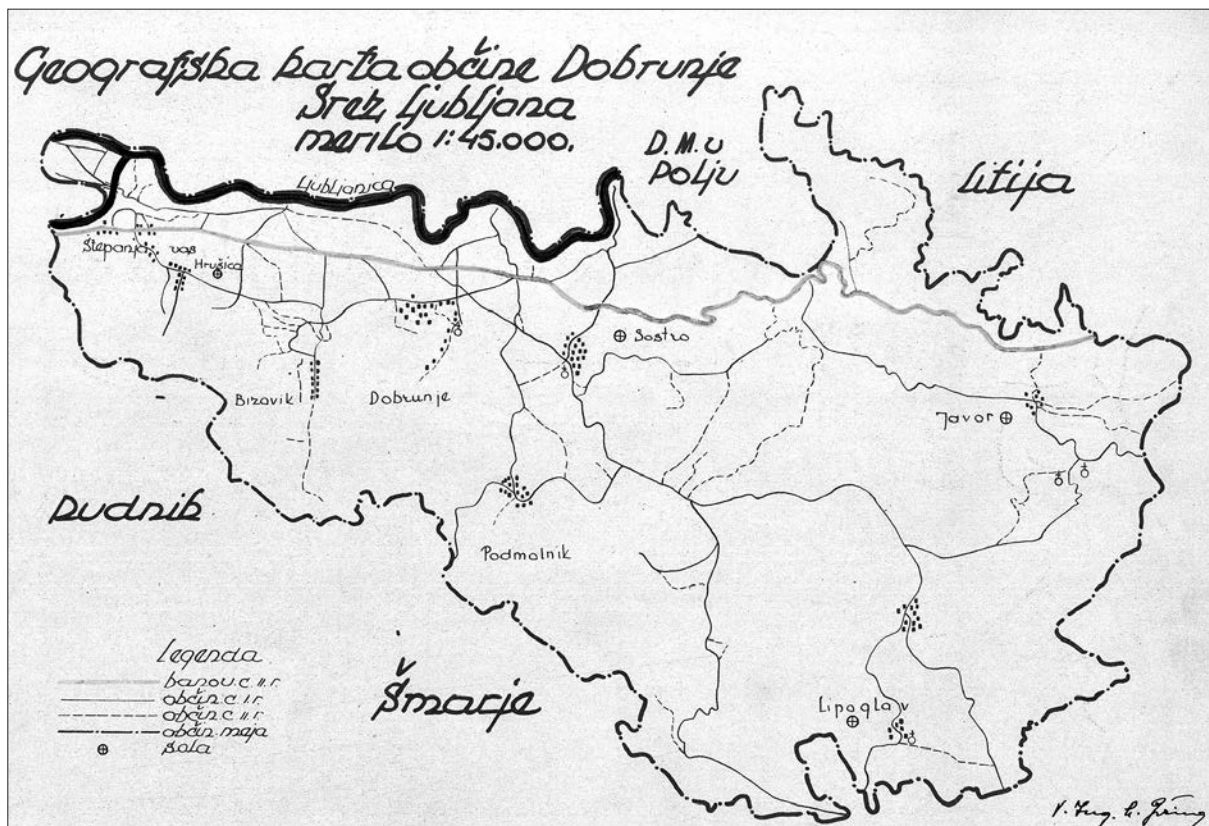
⁹ Podatki so iz interne baze Inštituta za novejšo zgodovino (INZ): Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej z dne 21. 8. 2020.

¹⁰ SI ZAL LJU 490 Mesto Ljubljana, predsedstvena registratura, t. e. 41, Odnosaji do okupacijskih čet in oblastev, 16. 4. 1941.

¹¹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 43. redne seje občinskega odbora, ki se je vršila na nedeljo 15. februarja 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹² Kržan, »Ne delajte grobov!« (<https://www.zaveza.si/zaveza-st-43/>, strani niso oštevilčene, op. avtorice).

¹³ Prav tam.

Geografska karta občine Dobrunje, Srez Ljubljana
(SI AS 68, Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Upravni oddelek, t. e. 7–7).

lje italijanskega okupatorja in politična razdvojenost med občani, ki je vodila v medsebojno obračunavanje.

Obdobje italijanske okupacije

Z začasnimi predpisi o ureditvi upravne službe v Ljubljanski pokrajini¹⁴ je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino določil, da ostane ustroj upravne službe v Ljubljanski pokrajini v skladu z zakoni nekdanje jugoslovanske države, pri čemer je treba upoštevati, da so tako pokrajinski kot državni organi postali sestavni del Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino.¹⁵

Po 59. členu Zakona o občinah je občinski odbor odločitve sprejemal na sejah, ki jih je skliceval predsednik občine po potrebi, najmanj pa vsake tri mesece. Predsednik občine je načeloval občini ter skliceval, vodil in zaključeval seje. Po zakonu je bil to tisti odbornik, ki je bil izvoljen kot nosilec najmočnejše kandidatne liste. Njegova funkcija je bila častna.¹⁶ Predsednik občine Dobrunje je bil, kot re-

čeno, Janez Trkov iz Zadvoja.¹⁷ To funkcijo je opravljal od leta 1921, ko so bile prve občinske volitve, do smrti decembra 1944.¹⁸ V začetku septembra 1944 je Trkov kot komisar¹⁹ težko zbolel, tako da je okrajni glavar z odločbo okrajnega glavarstva v Ljubljani z

¹⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁸ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Dobrunjski župan je umrl. Zadnje občinske volitve v Dravski banovini so bile leta 1936, kasneje niso bile razpisane kljub načrtu banovine, da to stori leta 1939. Banska uprava si je namreč prizadevala urediti poslovno dobo vseh občinskih odborov enotno, in sicer tako, da bi se v vseh občinah iztekla na isti dan. Drugi razlog za odlašanje z razpisom občinskih volitev je bila komasacija občin, ki je v drugih banovinah ni bilo (*Samouprava*, julij 1939, str. 127). Leta 1939 pa so tudi zunanje politični dogodki preprečili razpis novih občinskih volitev (*Samouprava*, januar 1940, str. 2).

¹⁹ Z odločbo okrajnega glavarstva v Ljubljani z dne 1. julija 1944 je bil župan Trkov imenovan za komisarja občine Dobrunje. Posle kot komisar je prevzel 12. avgusta 1944. Z isto odločbo je bil razrešen kot dotedanji župan. Razrešen je bil tudi dotedanji občinski svet (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Imenovanje komisarja v občini Dobrunje, 1. 7. 1944). Imenovanje komisarjev je temeljilo na določilih naredbe Vrhovnega komisarja za Jadransko primorje o imenovanju občinskih komisarjev v občinah Ljubljanske pokrajine z dne 3. marca 1944 (SL šefa pokrajinske uprave v Ljubljani, 8. 4. 1944 in SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, str. 215).

¹⁴ SL za Ljubljansko pokrajino, 1. 8. 1941, Odločbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino: Začasni predpisi o ureditvi upravne službe v Ljubljanski pokrajini.

¹⁵ Prav tam.

¹⁶ Prav tam.

K štev.110/42

Z a p i s n i k

o zaprisegi novega občinskega odbornika gospoda J e r e Franceta mlajšega iz Javora št.8 :

" Jaz, Jere Franc ml., prisegam na edinega Boga, da bom kralju in domovini zvest, da se bom pri poslovanju držal ustave in državnih zakonov, da bom čuval državno in narodno edinstvo, da bom dolžnost svojega zvanja točno opravljal in vestno zastopal in branil samoupravne in državne koristi. Tako mi Bog pomagaj !"

V občinskem uradu v Dobrunjah, dne 14. decembra 1941.

Predsednik občine:

Tokov

Jere Franc

*Zapisnik o zaprisegi novega občinskega odbornika, 14. december 1941
(SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 81).*

dne 6. septembra 1944 za vodenje vseh poslov komisarja pooblastil občinskega tajnika Josipa Šego.²⁰ Ta je funkcijo opravljal do 2. decembra 1944, ko je posle občinskega komisarja prevzel novoimenovani komisar Franc Ložar.²¹ Imenovan je bil z odločbo okrajnega glavarstva v Ljubljani²² z dne 28. novembra

1944.²³ Verjetno je k izdaji odločbe prispevala tudi prošnja zastopnika komisarja, tajnika Šege, da okrajni glavar bodisi postavi drugega zastopnika občinskega komisarja bodisi imenuje novega občinskega komisarja.²⁴ Svojo prošnjo je utemeljil s preobreme-

²⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, str. 216 (zapis je na omenjeni strani v okviru sejnih zapisnikov in ni datiran, op. avtorice).

²¹ Prav tam.

²² Italijanski okupator je v Ljubljanski pokrajini upošteval dotdanjo upravno razdelitev zasedenega in nato k Italiji priključenega ozemlja. Tako je Visoki komisar v Ljubljanski pokrajini ohranil okraje kot upravne enote med pokrajino in

občinami. Okrajni glavar je bil predstavnik Visokega komisarja v okraju. Nadzoroval je občinske uprave, vodil in usklajeval njihovo delovanje ter varoval njihove koristi (Ferenc, *Fašisti brez krinke*, str. 48–49).

²³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, str. 217 (zapis je na omenjeni strani v okviru sejnih zapisnikov in ni datiran, op. avtorice).

²⁴ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Gospodu okrajnemu glavarju v Ljubljani, 10. 11. 1944.

njenostjo, saj je opravljal delo občinskega komisarja, tajnika in blagajnika, hkrati pa ga je k temu spodbudila odredba pokrajinske uprave z dne 6. novembra 1944, ki je dajala navodila za poimensko določitev oseb za obvezno službo. V tem je videl preveliko odgovornost, torej odločati o usodi občanov, predvsem pa je v tej vlogi videl nevarnost za svoje življenje in življenje svoje družine. Zavedal se je, da med ljudmi ne uživa takšnega ugleda kot komisar Trkov: »*Te odgovornosti napram prebivalstvu ne morem prevzeti nase, ker je pri tem v nevarnosti moje lastno življenje in moja imovina in to tembolj, ker sem jaz le občinski uslužbenec, ki pred ljudmi, ne vem iz kakšnih vzrokov, nima mnogokaj veljave, vsaj take ne, kot možakar-kmet iz njihovih lastnih vrst.*»²⁵ Izjava je nazoren prikaz duha časa v podeželskih občinah Ljubljanske pokrajine, ko je bila funkcija občinskega predsednika, nato župana in kasneje komisarja izredno izpostavljena in so jo zmogle večinoma izvajati le vaše avtoritete. Ali so bila njihova dejanja politično in moralno sprejemljiva ali ne, ni predmet tega prispevka.

V obdobju italijanske okupacije so občinsko upravo sestavljali predsednik občine in člani uprave. Število članov uprave je določil občinski odbor glede na število odbornikov in obseg dela. Članov uprave je moralo biti od 2 do 5. Člani so bili drugi in naslednji z najmočnejše liste izvoljenih odbornikov.²⁶ V občini Dobrunje je bila občinska uprava sestavljena iz predsednika občine in 5 članov uprave.²⁷ V primeru izpraznitve mesta člana uprave zaradi odstopa ali smrti se je mesto zapolnilo z naslednjim odbornikom z iste liste.²⁸ V občini Dobrunje je v začetku leta 1942 odstopil član uprave Anton Bricelj.²⁹ Odstop je utemeljil z nezmožnostjo usklajevanja dela člana občinske uprave in svoje osnovne službe. Na predlog občinske uprave je občinski odbor soglasno sprejel njegov odstop. Izpraznjeno mesto je v smislu 73. člena Zakona o občinah zapolnil naslednji odbornik z iste liste.³⁰ Novi občinski odbornik je prisegel, saj je tako določal 56. člen zakona.³¹ Prisego je zapisnikar navedel v posebnem zapisniku, ki ga je zapriseženi odbornik podpisal.³²

Služba predsednika in članov uprave je bila načeloma častna. Če je služba predsednika obsegala ves ali večji del delovnega časa, je moral občinski odbor z občinskim statutom³³ predsedniku določiti nagrado v obliki letne ali mesečne plače. Enako je veljalo za člane občinske uprave.³⁴

Občina Dobrunje je imela 24 občinskih odbornikov,³⁵ saj je 25. člen Zakona o občinah določal, da v občinah s 3.000–5.000 prebivalci občinski odbor sestavlja 24 odbornikov, voljenih na tri leta.³⁶ Odborniki za svoje delo od občine niso prejeli plačila. Če so za potrebe občine izven sej odbora opravljali kak posel, ki je bil povezan s stroški, jim je lahko odbor nastale stroške povrnil.³⁷

Za potrebe pregleda nad delom občinskih uprav, predvsem pa nad posameznimi občinskimi uslužbenci je Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino od občin Ljubljanske pokrajine zahteval osebne in službene podatke za vsakega posameznega uslužbenca. Točnost podatkov sta s svojim podpisom in občinskim pečatom jamčila predsednik občine in občinski tajnik.³⁸ Občina Dobrunje je tovrstne podatke pridobila in jih v 24 urah (zahteva Visokega komisariata) po prejemu zahtevka posredovala Visokemu komisariatu.³⁹

Zaradi spremenjenih okoliščin in s tem v zvezi novih zadolžitvev se je občini Dobrunje povečal obseg dela. Na seji občinske uprave 3. novembra 1941 je predsednik občine Trkov poročal, da zaradi povečanega obsega dela nastajajo zaostanki, saj občinski uslužbenci ne zmorejo sprotnega dela.⁴⁰ Na podlagi sklepa se je sta bila predsednik občine in tajnik pooblašena, da dobijo novo, strokovno usposobljeno pisarniško moč. Eden od pogojev je bilo znanje italijanskega jezika.⁴¹ Iz omenjenega dopisa je razvidno, da je delo v občinskem uradu potekalo osem ur dnevno,⁴² torej polni delovni čas. Upoštevajoč 75. člen Zakona o občinah,⁴³ ki se nanaša na prejeme

²⁵ Prav tam.

²⁶ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

²⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

²⁸ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

²⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 42. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. januarja 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

³⁰ Prav tam; gl. tudi SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

³¹ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

³² SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

³³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 80, Statut o ustanavljanju in sistemiziranju službenih mest ter ureditvi službenih odnosov uslužbencev občine Dobrunje. Občinski odbor občine Dobrunje, srez ljubljanski je sprejel statut na svoji seji dne 8. novembra 1936 v smislu 90. člena Zakona o občinah ter 153. člena Uredbe o občinskih uslužbencih (Službeni list Kraljevske banske uprave Dravske banovine z dne 29. julija 1936).

³⁴ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

³⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

³⁶ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

³⁷ Prav tam.

³⁸ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 103, Občinski uslužbenci, osebni podatki, 17. 5. 1941.

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 97, Uradni zaznamek, 8. 11. 1941.

⁴¹ Prav tam.

⁴² Prav tam.

⁴³ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

predsednika občine in članov uprave, ter 85. člena,⁴⁴ ki obravnava prejemke občinskih uslužbencev, so za svoje delo vsi prejemali plačilo. Zaradi vojnih razmer ter s tem povezanih »izrednih gospodarskih in socialnih razmer«⁴⁵ je občinski odbor na predlog občinske uprave že na seji 2. junija 1941 soglasno sklenil, da se predsedniku občine in občinskim uslužbencem mesečni prejemki izplačujejo vnaprej,⁴⁶ pri čemer v viru ni naveden znesek, a iz drugega vira izvemo, da je predsednik občine mesečno prejemal 700 lir.⁴⁷ Ta sklep je bil vključen tudi v občinski statut. Februarja 1942 je namreč občinski odbor na predlog občinske uprave sklenil, da se občinski statut po 75. členu Zakona o občinah spremeni glede na spremenjene draginjske razmere.⁴⁸ Na podlagi spremembe je predsedniku občine za opravljanje službenih poslov pripadla letna nagrada 8.400 lir, ki se je izplačevala v dvanajstih enakih mesečnih obrokih, in sicer vnaprej.⁴⁹

Občinski uslužbenci so bili v pogodbenem delovnem razmerju. Za svoje delo so prejemali mesečno plačo. Prejemke občinskih uslužbencev so urejale naredbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino z dne 5. julija 1941,⁵⁰ 25. januarja 1942⁵¹ in 13. februarja 1942.⁵² Vsi občinski uslužbenci, ki so prejeli višje prejemke, kot so jih določale omenjene naredbe, so morali presežek vrniti takoj oziroma najkasneje v štirih mesečnih obrokih.⁵³ Kaj je to pomenilo za občino Dobrunje, poglejmo na konkretnem primeru. Glede na podatek iz decembra 1941, ko so sestavljali osnutek proračuna za leto 1942, je na primer občinski tajnik prejemal mesečno plačo 779 lir, občinski

sluga 433,20 lire, dnevničarka⁵⁴ uradnica 600 lir in pisar 475 lir.⁵⁵ Zaradi draginje in ker se osnovne plače niso povišale, so bile tudi v tem proračunskem letu določene draginjske doklade, katerih višino so določili že na sejah občinskega odbora 23. februarja 1941 in 12. oktobra 1941.⁵⁶ Tako je bilo tajniku določeno 438,48, slugi 329,96, pisarju 392,50 in dnevničarki uradnici 321,60 lire mesečno.⁵⁷ 3. člen naredbe o prilagoditvi plač in mezd z dne 5. julija 1941 je sicer določal, da v primeru zvišanja prejemkov po 15. marcu 1941 ti ostanejo v veljavi.⁵⁸ Navedeni prejemki občinskih uslužbencev so bili povišani februarja 1941, torej pred 15. marcem, in oktobra 1941, torej po 15. marcu. V dani situaciji je občinski odbor na predlog občinske uprave marca 1942 sklenil, da zvišanje prejemkov občinskih uslužbencev v obliki draginjskih doklad, dovoljeno na seji občinskega odbora 23. februarja 1941, ostane v veljavi in se ne všteje v nove prejemke, ki gredo po zvišanju iz 1. člena omenjene naredbe.⁵⁹

V primeru aretacije občinskega uslužbenca je bilo delovno razmerje končano. Dobrunjskega občinskega slugo je italijanski okupator aretiral 24. septembra 1942 in ga odvedel v zapor.⁶⁰ Občina mu je prekinila delovno razmerje. Plačan je bil do 30. septembra 1942.⁶¹ Občinski odbor je soglasno sklenil, da se oskrba in snaženje občinskih prostorov prepusti njegovi ženi v zameno za plačilo in stanovanje, ki je bilo že do tedaj v njuni uporabi. Tovrstna »pomoč« pa je bila, sodeč po viru, zgolj enomesečna.⁶² To pomeni, da je oseba ostala brez virov preživetja in bila verjetno vključena v sistem občinskih podpor.

Občinske zadeve so obravnavali na sejah, ki so potekale v občinskem domu. Poziv na sejo je bil ob-

⁴⁴ Prav tam.

⁴⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁴⁶ Prav tam.

⁴⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah. V spominih na umrlega župana Trkova leta 1944 lahko beremo o njegovih vsakodnevnih prizadevanjih za dobro občine: »Življenje Janeza Trkova je bila večna pešpot iz enega konca občine na drugega, često je v zgodnjem jutru odhajal zdoma in se v temi vračal. Lahko rečemo, da so mu bile najbolj oddaljene vasi najbolj pri srcu; posvečal jim je še posebno skrb« (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Dobrunjski župan je umrl).

⁴⁸ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 43. redne seje občinskega odbora, ki se je vršila na nedeljo dne 15. februarja 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁴⁹ Prav tam.

⁵⁰ SL za Ljubljansko pokrajino, 5. 7. 1941, določbe o prilagoditvi plač in mezd.

⁵¹ SL za Ljubljansko pokrajino, 28. 1. 1942, Zvišanje prejemkov bivših jugoslovanskih uradnikov in uslužbencev.

⁵² SL za Ljubljansko pokrajino, 18. 2. 1942, Uporabnost določb o zvišanju prejemkov na osebe občin ter javnopravnih ustanov in zavodov.

⁵³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁵⁴ Občina se je zaradi nezanesljivih razmer odločila za najem t. i. dnevničarjev za čas potrebe po delu v občini. Občinski odbor je predsednika občine pooblastil, da je sprejel v službo dnevničarja za določen čas in ga odpustil, ko je prenehala potreba po delu. O odpustu je bil dolžan poročati občinski upravi in občinskemu odboru (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši v ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah).

⁵⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁵⁶ Prav tam.

⁵⁷ Prav tam.

⁵⁸ SL za Ljubljansko pokrajino, 5. 7. 1941, Določbe o prilagoditvi plač in mezd.

⁵⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah. Določila 1. člena naredbe z dne 5. 7. 1941 glej v SL za Ljubljansko pokrajino, 5. 7. 1941, Določbe o prilagoditvi plač in mezd.

⁶⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁶¹ Prav tam.

⁶² Prav tam.

Gospod H r i b a r Jakob, tov. delavec,

Sadinja vas št. 11.

Ker je Gašperšič Anton, občinski odbor, Sostro št. 18, umrl, se je s tem izpraznilo eno mesto občinskega odbornika. V smislu § 48. zakona o občinah pridejo na izpraznjena odborniška mesta po vrsti kandidati za odbornika z iste liste. Ker ste Vi prvi po vrsti kandidatov. Vam dostavljam notranje vabilo k seji, kjer boste zapriseženi.

Ponovno Vas vabim, da se seje gotovo udeležite.

Občina Dobrunje, dne 13. novembra 1941.

Predsednik:

Po smrti občinskega odbornika A. G. je njegovo funkcijo prevzel naslednji po vrsti na isti kandidatni listi, 13. november 1941 (SI ZAL LJU 6, Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 81).

javljen na oglasni deski občinskega doma. Sejo je otvoril predsednik občine, ki je sprva ugotovil, ali je bila seja pravilno sklicana, in nato preveril sklepčnost občinskega odbora. Nato je prešel na dnevni red. Seje so se pričele z branjem zapisnika zadnje seje. Po 68. členu Zakona o občinah je namreč občinski odbor o sejah vodil zapisnik.⁶³ Sledilo je poročilo predsednika občine o pregledu občinske blagajne. Po 101. členu Zakona o občinah je občina o vseh občinskih prejemkih in izdatkih vodila evidenco v občinski računski knjigi.⁶⁴ Občinska uprava je vsake tri mesece pregledala blagajniško stanje in ga primerjala z računskimi knjigami ter o tem poročala občinskemu odboru. Tako je na primer predsednik občine Trkov na seji občinskega odbora 2. junija 1941 poročal, da je izvršil redne preglede občinske blagajne, in sicer 1. marca, 5. aprila in 4. maja, pregledal glavne in pomožne blagajniške dnevnik in računske priloge ter preštel denar. Blagajniško stanje se je ujemalo s knjižnim.⁶⁵ Ni pa bilo vedno tako. 19. junija 1941 se je namreč (drugič) spremenil tečaj lire, tako da je bilo razmerje 100 din za 38 lir,⁶⁶ zato je občinska uprava

6. julija 1941 v občinski blagajni ugotovila primanjkljaj in ga vknjižila med izdatke.⁶⁷

V nadaljevanju so odborniki na sejah obravnavali zadeve, ki so bile v interesu občinske skupnosti ter so se nanašale na gospodarski in socialni napredek občine. V ospredju so bile zlasti socialne zadeve, to je vzdrževanje in podpiranje revnih, skrb za vzgojo revnih in zapuščenih otrok, vzdrževanje dobrotelčnih zavodov in ustanov ter spričo vojnih razmer pomoč družinam, katerih hranitelji so bili aretirani.⁶⁸ Na že omenjeni seji občinskega odbora 2. junija 1941 so tako obravnavali plačilo pogrebnih stroškov za občinskega reveža, odobrili enkratno ubožno podporo ter nekaterim zvišali ubožno podporo, Vincencijevi konferenci v Ljubljani pa so odobrili podporo za revne akademike. Viri sicer ne pričajo o razlikah pri podeljevanju podpor. Zdi se, da je občina po uradni dolžnosti poskrbela za socialno ogrožene ne glede

⁶³ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

⁶⁴ Prav tam.

⁶⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁶⁶ Civilni komisar za zasedeno slovensko ozemlje je odredil, da

je bila lira v zakonito določenem razmerju proti dinarju (100 dinarjev je 30 lir) na zasedenem slovenskem ozemlju zakonito plačilno sredstvo (SL kr. civilnega komisariata za zasedeno slovensko ozemlje, Uradni tečaj italijanske lire, 23. 4. 1941).

⁶⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 38. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 24. avgusta 1941 ob 9. uri dopoldne v občinskem domu v Dobrunjah.

⁶⁸ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 40. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 16. novembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

na politično usmeritev. Je pa občinski odbor sprejel sklep, da se ubožnih podpor in oskrbnin začasno ne izplačuje v kraje v nemški okupacijski coni, in sicer dokler se razmere ne uredijo.⁶⁹ Iz povedanega lahko sklepamo, da so nekatere osebe, katerih matična občina je bila Dobrunje, dejansko prebivale zunaj nje.⁷⁰ Za svoje uboge pa je morala skrbeti matična občina, torej v tem primeru občina Dobrunje. Glede na odločitev občinskega odbora o začasni ustavitvi izplačevanja podpor v kraje v nemški okupacijski coni so verjetno osebe, živeče zunaj matične občine Dobrunje, doživljale socialno stisko. Večina občin se je namreč soočala s svojimi občinskimi reveži in pomanjkanjem sredstev za njihovo oskrbo.

Sicer pa se je občinska uprava zavedala, da mora imeti občina v vojnih časih dovolj sredstev za pomoč občanom, predvsem v hrani. Veliko družinskih poglavarjev je bilo namreč, kot že rečeno, zaprtih oziroma odsotnih zaradi vojne. Zato je občina poudarjala nujnost pomoči in lajšanje stisk. Občina Dobrunje je imela občinski preskrbovalni urad.⁷¹ Ta sicer ni bil del občine, a je o njegovem poslovanju na sejah občinskega odbora poročal predsednik občine.⁷² Na čelu preskrbovalnega urada sta bila poslovodja in odbor, ki so ga sestavljali predsednik občine, član uprave kot predsednikov namestnik, dva predstavnika trgovcev, predstavnik industrije, dva predstavnika potrošnikov, namestnika predstavnikov trgovcev, namestnik predstavnika industrije in namestnika predstavnikov potrošnikov.⁷³

Pri poslovanju urad ni sledil zgoraj omenjenim smernicam dela, saj je odbor urada ugotovil, da je poslovodja delo opravljal neredno in da je nenatančno vodil poslovne knjige.⁷⁴ Občinski preskrbovalni urad je poslovodjo odstavil in na njegovo mesto imenoval drugo osebo. Tudi novo vodstvo se je izkazalo kot

nesposobno, zato sta vodenje urada prevzela člana občinskega preskrbovalnega urada oziroma njegovega odbora, poslovodja pa je ohranil svoj položaj.⁷⁵ Izvršila sta temeljito revizijo, ki je pokazala finančni primanjkljaj urada. Kot lahko beremo v sejnem zapisniku, je »*urad menda prišel ob vso rezervno*«. ⁷⁶ Nepravilnosti v poslovanju pa vse do poletja 1943 še vedno niso bile odpravljene.⁷⁷

V delokrog občin je sodila tudi skrb za občinske prometne ustanove, torej tudi gradnja in vzdrževanje cest.⁷⁸ Velik del občine Dobrunje je bil hribovit, ceste so bile v »obupnem stanju«, prometne zveze slabe.⁷⁹ Občinski predsednik Trkov si je prizadeval za izboljšanje cestnih povezav. Tako so bile zgrajene ceste skozi Reko proti Polici, na Št. Pavel, na Javor, za povezavo s Šmarjem cesta na Lipoglav ter cesta na Češnjice in Zagradišče.⁸⁰

Iz vira sicer ni razvidno, v katerih letih so bile zgrajene omenjene cestne povezave, a lahko sklepamo, da v obdobju med svetovnima vojnima. V vojnem času so bila namreč zaradi finančno (še bolj) omejenih sredstev predvidena le najnujnejša, redna vzdrževalna dela na občinskih cestah in mostovih. Gradnja novih cest je bila izjema. Poglejmo primer. Občina Dobrunje si je prizadevala pridobiti zemljišče med Sadinjo vasjo in Podmolnikom za potrebe izgradnje ceste, ki bi bila v interesu številnih občanov, predvsem prebivalcev Podmolnika; sodeč po viru zaradi gospodarskih interesov.⁸¹ Problem je nastal, ker vsi dotedanji lastniki omenjenega zemljišča tega niso bili pripravljeni prodati občini. Po besedah predsednika občine sta dva posestnika postavljala prevelike finančne zahteve. Ker sprva ni bilo mogoče priti do dogovora, je občinski odbor na predlog občinske uprave soglasno sklenil, da se proti posestnikoma uvede razlastitveni postopek in zemljišču spremeni namembnost kot občinska cesta I. reda.⁸² Na podlagi

⁶⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁷⁰ V viru je primer mladoletne M. F. iz občine Trata nad Škofjo Loko, ki je bila potrebna podpore (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 37. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. junija 1941 v občinskem domu v Dobrunjah).

⁷¹ V spominih sina Franca Ložarja lahko beremo: »*Na dobrunjsko občino niso poslali živilskih kart, ker so očitali (italijanski okupator; op. avtorice), da je vas (mišljen Bizovik, od koder so bili Ložarjevi) preveč partizanska. Oče je obhodil mnogo uradov, preden mu je uspelo, da so iz Ljubljane občasno oskrbovali trgovine z nekaj živili in mleka. Občina je postala tako še preskrbovalni urad, ki je pobiral od trgovin denar za prejeto živila*« (Kržan, »Ne delajte grobov!«).

⁷² Na primer na seji 2. novembra 1942 (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši v ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah).

⁷³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁷⁴ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁷⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943 v občinskem domu v Dobrunjah. Iz omenjenega zapisnika izvemo, da je poslovodja še vedno ista oseba, ki je nasledila odstavljenega.

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁷⁸ Tudi v obdobju banovine so morale občine v svojih proračunih zagotoviti sredstva za občinske ceste, in sicer na podlagi Zakona o samoupravnih cestah. Banski svet pa je občine razbremenil tudi s prekvalifikacijo več sto kilometrov občinskih cest v banovinske (Stiplovšek, Prizadevanje, str. 34–35).

⁷⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Dobrunjski župan je umrl.

⁸⁰ Prav tam.

⁸¹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 38. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 24. avgusta 1941 ob 9. uri dopoldne v občinskem domu v Dobrunjah.

⁸² Prav tam. V začetku novembra 1941 je bil med občino in posestnikoma le sklenjen dogovor, po katerem je občina kupila njuno zemljišče za izgradnjo občinske ceste I. reda. Občina je prevzela tudi stroške prepisa zemljišča na občino (SI ZAL

povedanega lahko sklepamo, da so bili interesi občine nad interesi posameznikov, zlasti v času izrednih, vojnih razmer.

V občinski delokrog je sodilo tudi »širjenje in pospeševanje narodne prosvete«. ⁸³ Zaradi vojnih razmer je občina (tudi) to določilo zakona izvajala v skladu s svojimi možnostmi in selekcionirala potrebe šol. ⁸⁴ Tako je krajevni šolski odbor Javor, katerega člane je imenoval občinski odbor na predlog predsednika občine, ⁸⁵ konec oktobra 1941 občino zaprosil za podporo, ki bi mu omogočila dovršitev najnujnejših del pri novi šoli. Na predlog občinske uprave je občinski odbor soglasno sklenil, da se prošnja zavrne zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. ⁸⁶ Po drugi strani pa je občinski odbor ocenil, da se Obrtno nadaljevalni šoli Polje odobri prošnja za kredit. ⁸⁷ Sicer pa je bil glede financiranja ljudskih šol še vedno v veljavi Zakon o narodnih šolah, ⁸⁸ ki je v 25. členu določal, da ima vsaka šolska občina svoj proračun. ⁸⁹ Proračun je sestavil šolski odbor, ki ga je prek okrajnega glavarstva posredoval Visokemu komisariatu. ⁹⁰ Ta ga je na podlagi 139. člena Zakona o narodnih šolah obravnaval in odobril ter posredoval upravnim občinam, ki je že odobreni šolski proračun uvrstila v svoj proračun brez pravice do še posebnega razpravljanja o njem. ⁹¹

Pogoj za uspešno zadovoljevanje potreb občine in njenih prebivalcev je bil uspešno sestavljen proračun, ki je bil temelj občinskih financ. Občina ga je sestavljala za vsako leto vnaprej. Po 83. členu Zakona o občinah je bilo sestavljanje in predlaganje občinskega proračuna ter letnega zaključnega računa v pristojnosti občinske uprave. ⁹² Po 96. členu Zakona o občinah je občinska uprava sestavila proračun najkasneje tri mesece pred pričetkom proračunskega leta. ⁹³ Proračunska sredstva za leto 1940/41 so bila koriščena, »kolikor se je pač dalo izvršiti v teh neugodnih prilikah, ki so bile letošnje spomlad«. ⁹⁴ V skladu z zakonom je občinska uprava sestavila računske zaključke vseh skladov (občinski, ubožni, občinski veterinarski, ⁹⁵ sklad od kupnine osebnega dela ⁹⁶ in sklad za protiletalsko zaščito) ter jih predstavila občinskemu odboru. Zaključni računi so bili dani v vpogled javnosti v obdobju 15.–22. septembra 1941. ⁹⁷ Nanje je imela ugovor papirnica Vevče. Njene pripombe je obravnaval občinski odbor in jih soglasno zavrnil. Sodeč po viru je imela papirnica ugovor na pribitek občinskega sklada za leto 1940/41. Pribitek je občinski odbor sicer priznaval, a ga ni imel za dejanski rezultat tega proračunskega oziroma računskega leta. V tej vsoti so bili vštet vsi fondi, ki so bili zbrani že pred letom 1940/41 in so ob zaključku leta še obstajali, in vsi vrednostni papirji. Omenjenega pribitka ne bi bilo, če bi bile razmere konec leta 1940/41 normalne, če »ne bi bilo vojske«, ⁹⁸ kot lahko beremo v viru, saj bi se v tem primeru proračunska sredstva popolnoma izkoristila. Zaradi vojnih razmer nekatera v proračunu predvidena dela niso bila izvedena. Občinski odbor je pribitek pripisoval tudi zvišanju davčnega predpisa na družbeni davek papirnice, na podlagi katerega so občinske doklade pobrali v večjem znesku, kot je predvidela občina. Občina pa seveda ni imela vpliva na spremembo davčnega predpisa. Prav tako je zavrnila ugovor papirnice v točki, ki se je nanašala na popis občinskega premoženja v blagajniški knjigi. Občinsko premoženje je bilo namreč popisano v inventarni knjigi, ki je bila sestavni del zaključnega računa. Iz »spornega« pribitka, ki je nastal v letu

LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 39. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 12. oktobra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah).

⁸³ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

⁸⁴ V obdobju Dravske banovine je ta poleg zakonskih obveznosti poskrbela tudi za dodatno pomoč občinam. Po prizadevanjih banskih svetnikov so v banovinske proračune vnesli tudi postavko za pomoč podeželskim občinam pri gradnji šol, od leta 1937 tudi plačevanje materialnih stroškov osnovnih šol in vzdrževanje zgradb osnovnih šol. Za finančno šibke občine je bila to pomembna razbremenitev (Stiplovšek, Prizadevanje, str. 35).

⁸⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 39. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 12. oktobra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah. V času županovanja Janeza Trkova sta dobili župniji Lipoglav in Javor vsaka svojo veliko, moderno šolo (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Dobrunjski župan je umrl).

⁸⁶ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 40. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 16. novembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁸⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 39. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 12. oktobra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁸⁸ UL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 28. 1. 1930, Zakon o narodnih šolah.

⁸⁹ Prav tam; gl. tudi SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁹⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁹¹ UL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 28. 1. 1930, Zakon o narodnih šolah; SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁹² SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

⁹³ Prav tam.

⁹⁴ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 39. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 12. oktobra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁹⁵ Iz vira ni točno razviden delokrog sklada, a lahko na podlagi naziva sklepamo, da je bil usmerjen v zdravljenje živine. Proračun sklada se je pokrival z lastnimi dohodki, tako da občinski sklad ni ničesar prispeval (ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah).

⁹⁶ Iz vira ni jasen delokrog sklada (op. avtorice).

⁹⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 39. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 12. oktobra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

⁹⁸ Prav tam.

1940/41, pa je občina izplačala višje draginjske doklade občinskim uslužbencem.⁹⁹

Občinska uprava je pri sestavljanju osnutka proračuna za leto 1942 upoštevala spremenjene razmere, ki so bile »popolnoma drugače od onih, ko se je sestavljala proračun za l. 1941«. ¹⁰⁰ Zato občinski upravi proračun za leto 1941 ni mogel služiti kot podlaga za sestavo proračuna za leto 1942. V osnutek proračuna je vnesla le najnujnejše potrebščine in večjo pozornost usmerila na socialno skrbstvo, in sicer deloma v ubožnem in deloma v občinskem proračunu. Za pokritje vseh predvidenih potrebščin je morala občinska uprava kljub varčno sestavljenemu osnutku v največji možni meri upoštevati 100-odstotno t. i. »občinsko doklado«, trošarine in takse.¹⁰¹ Osnutek proračuna je bil sestavljen po navodilih okrožnice Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino z dne 4. avgusta 1941, s katero so bila občinam dana navodila za sestavo in predložitev proračuna.¹⁰² Predsednik občine je osnutek proračuna po točkah podrobno predstavil na seji občinskega odbora. Po predstavitvi se je odprla razprava, ki se je končala s soglasnim sprejetjem osnutka proračuna.¹⁰³ Tako je proračun občinskega sklada obsegal plače občinskega predsednika, tajnika, občinskih uslužbencev in občinskih babic, draginjske doklade, potne stroške, kurjavo, pisarniške potrebščine, vzdrževanje gasilskih čet, javno razsvetljavo, vzdrževanje občinskih stavb, gradnjo in vzdrževanje občinskih cest, čiščenje rek in potokov ter vzdrževanje ljudskih šol v Sostrem, Javorju, Hrušici in Lipoglavu.¹⁰⁴ Predvidene izdatke so pokrili s 100-odstotno »občinsko doklado«. ¹⁰⁵ Proračun ubožnega sklada je predvideval izdatke za denarne podpore revnim ter vzdrževanje občinske ubožnice¹⁰⁶ in ubožcev. V ubožnici je bilo konec leta 30 oseb, ki jih je v celoti vzdrževala občina. Oprema v ubožnici je bila stara, zato je bila potrebna nova. Ker ubožni sklad ni imel lastnega kritja, je proračun predvideval, da njegove izdatke v celoti pokrije občinski sklad.¹⁰⁷ Ostale socialne zadeve, kot so podpore brezposelnim in prehrana civilnega prebivalstva, so bile predvidene v proračunu občinskega sklada. Pod prvo je bila miš-

ljena predvsem pomoč v smislu najema brezposelnih delavcev za dela pri vzdrževanju občinskih cest in mostov ter druga občinska dela. Pozimi, ko ni bilo dela, je bila pomoč denarna. Pod drugo je bila predvidena pomoč zlasti v primerih, ko so bili hranitelji družin zaprti ali kako drugače odsotni zaradi vojne.¹⁰⁸ Proračun občinskega veterinarskega sklada je bil tudi v tem letu predviden v enakem obsegu in so ga pokrili z lastnimi prihodki.¹⁰⁹

Na javno razgrnjen proračun so imele ugovore Združene papirnice Vevče. Predsednik občine je z njimi seznanil občinski odbor in poročal, da je o ugovorih na seji razpravljala občinska uprava ter soglasno sklenila občinskemu odboru predlagati zavrnitev ugovorov, saj niso bili utemeljeni in so bili deloma v nasprotju s predpisi.¹¹⁰ Ugovori so se nanašali predvsem na »previsoke« dohodke občinskih uslužbencev v primerjavi z navadnimi delavci. Občina je omenjeni ugovor zavrnila z argumentom, da imajo občinski uslužbenci višjo izobrazbo in povečan obseg dela zaradi vojnih razmer, upoštevati pa je treba, »da se danes ne dobi toliko za Liro kot se je prej dobilo za Dinar«. ¹¹¹ Naslednji ugovor papirnic se je nanašal na postavko podpore brezposelnim. Papirnicam se je zdelo »neumestna«. Tudi ta ugovor je občina argumentirala z nujno pomočjo brezposelnim v obliki javnih del in pozimi v obliki denarne pomoči, saj je bila v nasprotnem primeru ogrožena eksistenca številnih družin. Papirnice so si, sodeč po viru, prizadevale za »preložitve cest« ter postavitev novega mostu med Zavorom in Vevčami.¹¹² To bi bilo povezano z velikimi stroški: »/.../ morda en milijon ali dva milijona lir. Točnejše se glede teh stroškov spričo današnjih cen ne vemo izraziti.« ¹¹³ Postavka pomoč brezposelnim ni mogla obsegati večjega zneska, ki bi zajel tudi omenjene zahteve papirnice. Prav tako ni bilo mogoče oblikovati posebnega fonda za ta dela, saj se po mnenju občine tovrstna praksa s fondi že prej ni obnesla, očitno pa tudi ni bila v skladu z novimi predpisi.

Papirnice se niso strinjale tudi s postavko prehrana civilnega prebivalstva. Občina se je zavedala, da »mora imeti v današnjih časih pripravljen kredit in denar za vse slučaje, ko je treba priskočiti prebivalstvu na pomoč«. ¹¹⁴ Občinski odborniki so ugovore papirnice zavrnil in se strinjali z občinsko upravo, da so zahteve papirnice Vevče finančno nevzdržne in niso v korist občanov.

Sestavni del proračunskih razprav je bilo tudi sklepanje o zaključnem računu podobčine Bizovik,

⁹⁹ Prav tam.

¹⁰⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁰¹ Prav tam.

¹⁰² Prav tam.

¹⁰³ Prav tam.

¹⁰⁴ Prav tam.

¹⁰⁵ Prav tam.

¹⁰⁶ Leta 1928 je občina poslopje stare šole v Sostrem preuredila v občinsko ubožnico. Sestre usmiljenke so oskrbovale 20 do 30 domačih in tujih revežev, onemoglih, bolnih in otrok (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 82, Dobrunjski župan je umrl).

¹⁰⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁰⁸ Prav tam.

¹⁰⁹ Prav tam.

¹¹⁰ Prav tam.

¹¹¹ Prav tam.

¹¹² Prav tam.

¹¹³ Prav tam.

¹¹⁴ Prav tam.

La alb

II.

Comune: Dobrunje Distretto: Ljubljana
 Občina: _____ Srez: _____

Bilancio preventivo
 relativo alle uscite e alle entrate del comune
 per l'esercizio 1942

Proračun
 izdatkov in dohodkov občine
 za leto 1942

Obč. prorač. obrazec št. 2

Naslovna stran proračuna izdatkov in dohodkov občine Dobrunje za leto 1942 (SI AS 196, Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7-7, Proračunski spisi, srez Ljubljana).

tako za leto 1941¹¹⁵ kot za leto 1942.¹¹⁶ Iz arhivskih virov ni razvidno, da bi imel Bizovik v občini Dobrunje poseben status. V sejhah zapisnikov se le pri vprašanju zaključnega računa Bizovik navaja kot t. i.

podobčina. Tako je za leto 1941 predsednik občine poročal, da je občinski blagajnik sestavil zaključni račun podobčine Bizovik, ki ga je podpisalo podobčinsko starešinstvo.¹¹⁷ Zaključni račun je bil dan v vpogled na sedežu občine.¹¹⁸ Enak postopek je bil za leto 1942.¹¹⁹ Primerjava obeh zaključnih računov po-

¹¹⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹¹⁶ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943/XXI v občinskem domu v Dobrunjah.

¹¹⁷ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹¹⁸ Verjetno je mišljen občinski dom Dobrunje; op. avtorice.

¹¹⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik

kaže, da je imela podobčina Bizovik leta 1941 nižje prejeme in višje izdatke kot leta 1942. Bistveno se je leta 1942 povečalo premoženje v nepremičninah (leta 1941 14.000 lir in 1942 33.000 lir).¹²⁰ Zakaj je tako, iz vira ni razvidno. Na podlagi povedanega lahko sklepamo, da je bil Bizovik obračunsko samostojen, a iz vira ni razvidno, v kolikšnem obsegu. V drugih upravnih zadevah je očitno deloval po smernicah občine Dobrunje ter imel svoje predstavnike v občinski upravi in občinskem odboru.

Pri sestavljanju občinskega proračuna za leto 1943 se je občinska uprava ravnala po okrožnici Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino z dne 18. julija 1942.¹²¹ Navodila so prinašala spremembe, saj sta odpadla poseben proračun ubožnega sklada in poseben proračun veterinarskega sklada. Potrebščine iz omenjenih dveh skladov so bile predvidene v posebnih poglavjih občinskega proračuna. Okrožnica je nadalje določala, naj občine poskrbijo za zadostna sredstva v vseh poglavjih proračuna, da ne bo treba med proračunskim letom izkazovati naknadnih kreditov. V smislu teh navodil je občinska uprava sestavila osnutek občinskega proračuna in ga dala v petdnevni vpogled javnosti v občinski pisarni. K osnutku proračuna niso bile vložene nobene pripombe.¹²² Sledila je predstavitev osnutka proračuna na seji občinskega odbora. Občinska uprava je pri sestavi osnutka proračuna za leto 1943 upoštevala enak obseg davkov kot leta 1942, je pa predvidela višje izdatke v primerjavi s prejšnjim letom, in sicer za okoli 60.000 lir.¹²³ Proračun občine za leto 1942 je namreč z dohodki in izdatki znašal 289.970 lir,¹²⁴ za leto 1943 pa 350.444 lir.¹²⁵ Občinski odbor je proračun 16. decembra 1942 soglasno sprejel.

Občinski odbor je pri sprejemanju proračuna za leto 1943 deloval v precej okrnjeni sestavi zaradi odsotnosti posameznih članov občinske uprave in občinskih odbornikov zaradi vojnih razmer. Razlogi odsotnosti so bili internacija, smrt in bivanje znotraj ljubljanske kontrolne črte. Že oktobra 1942 je predsednik občine okrajnemu glavarstvu v Ljubljani poročal, da odbor občine Dobrunje ne more več delovati, ker nima zadostnega števila občinskih odbornikov, kot zahteva 61. člen Zakona o občinah.¹²⁶ Po omenjenem členu je bil odbor sklepčen, če je bila na seji prisotna polovica odbornikov.¹²⁷ Predsednik občine je v poročilu poudaril, da je od 24 odbornikov in 6 članov občinske uprave 9 takih, ki se lahko udeležijo sej.¹²⁸ Iz pisarne okrajnega civilnega komisarja, sicer majorja fašistične milice, Lodovica Maffeijs¹²⁹ je prejel pojasnilo. Po pregledu stanja občinskega odbora je okrajni civilni komisar ugotovil, da je trenutno stvarno število odbornikov 14 in da je 9 odbornikov takih, ki se lahko udeležijo sej. To pa je bilo po njegovem mnenju zadostno število za sklepčnost seje.¹³⁰ Prav tako je opozoril, da ima občina zakonsko možnost in tudi dolžnost, da namesto umrlih odbornikov in tistih, ki so v tujini, torej v »*drugi državi*«, pokliče namestnike. Namestniki pa niso prišli v poštev pri tistih občinskih odbornikih, ki so bili internirani v sami državi, saj je obstajala možnost, da se bodo v doglednem času vrnili.¹³¹ Sicer pa po besedah okrajnega civilnega komisarja navedena pojasnila niso bila stvar njegovih odločitev, ampak je podobna določila vseboval tudi občinski statut v 16., 17. in 18. členu.¹³²

Motnje v delu občine so nastajale tudi zaradi odsotnosti nekaterih občinskih uslužbencev, in sicer zaradi nezmožnosti prihoda na sedež občine. Pet občinskih uslužbencev namreč ni moglo prihajati na delovno mesto v občini Dobrunje, ker so prebivali na drugi strani kontrolne črte na ljubljanskem območju.¹³³ Del občine je namreč odrezala žična ograja. Zato se je predsednik občine Trkov na okrajno glavarstvo v Ljubljani obrnil s prošnjo za posredovanje

47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943/XXI v občinskem domu v Dobrunjah.

¹²⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 44. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 29. marca 1942 v občinskem domu v Dobrunjah; SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 47. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 25. julija 1943/XXI v občinskem domu v Dobrunjah.

¹²¹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 46. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na sredo dne 16. decembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah. Prav tam.

¹²² Prav tam.

¹²³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 41. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na nedeljo dne 14. decembra 1941 v občinskem domu v Dobrunjah; SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 46. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši na sredo dne 16. decembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹²⁴ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7-7, Proračunski spisi, srez Ljubljana, Pravilnik za izvrševanje proračuna občine Dobrunje za l. 1942, 20. 12. 1941.

¹²⁵ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7-7, Proračunski spisi, srez Ljubljana, Proračun izdatkov in dohodkov občine Dobrunje za leto 1943.

¹²⁶ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 106, Občinski odbor ne more delovati radi odsotnosti odbornikov, 19. 10. 1942.

¹²⁷ SL Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933, Zakon o občinah.

¹²⁸ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 106, Občinski odbor ne more delovati radi odsotnosti odbornikov, 19. 10. 1942.

¹²⁹ Ferenc, *Fašisti brez krinke*, str. 49.

¹³⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 106, Občini Dobrunje, 27. 10. 1942. Od 14 odbornikov jih je bilo 9 doma, 1 je bil v bolnici, 4 so prebivali znotraj ljubljanske kontrolne črte (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 106, Občinski odbor ne more delovati radi odsotnosti odbornikov, 19. 10. 1942). Očitno jim je bil prehod otežen (op. avtorice).

¹³¹ Prav tam.

¹³² Prav tam.

¹³³ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Občina Dobrunje, Prošnja za dovolnice za prehod čez mejo, 22. 7. 1942.

pri Kraljevi kvesturi¹³⁴ v Ljubljani za prost prehod omenjenih občinskih uslužbencev. Kontrolno črto bi prekoračili v Spodnji Hrušici.¹³⁵ Sodeč po viru omenjeni občinski uslužbenci v doglednem času niso dobili potrebnega dovoljenja za prehod, zato se je eden od njih, Miroslav Saje, osebno zglasil na okrajnem glavarstvu, kjer je izvedel, da je pisarna okrajnega glavarstva prošnjo za dovolilnice zavrnila, ker ni bila napisana v italijanskem jeziku.¹³⁶ Zaradi vztrajnosti je Saje izsilil pogovor z okrajnim civilnim komisarjem, ki je konec julija 1942 po dolgotrajnem prepričevanju le pristal na pridobitev potrebnih dovolilnic pod pogojem, da natančno utemeljijo, zakaj je posamezen občinski uslužbenec v občinskem uradu tako nujno potreben.¹³⁷ Občinski uslužbenec Saje je pogovor izkoristil tudi za prošnjo za pridobitev dovolilnic za župana občine Dobrunje, tajnika in občinskega slugo, in sicer za njihovo prihajanje v Ljubljano za potrebe urejanja občinskih zadev.¹³⁸ Okrajni civilni komisar mu je odgovoril: »Gospod župan lahko pride v Ljubljano s karabinjerji, gospod tajnik in sluga pa v Ljubljani nimata kaj iskati.«¹³⁹ Iz vira sicer ni razvidno, ali so omenjeni občinski uslužbenci želene dovolilnice dobili, a zdi se, da so bili prisiljeni čakati: »/.../ proti višji sili pa ne moremo nič, kakor da potrpiamo, kakor nam je svetovano.«¹⁴⁰ Upoštevali so zapisnik seje občinskega odbora z dne 2. novembra 1942 so bili trije uradniki/dnevničarji s sklepom občinske uprave iz občinske službe odpuščeni 31. avgusta 1942.¹⁴¹

Iz vira sicer ni razvidno, ali je do tega prišlo zaradi neizdanih dovolilnic ali zato, ker ni bilo potrebe po njih. T. i. dnevničarje je občina namreč zaposlila pogodbeno, po potrebi. To pomeni, da je bila lahko ista oseba večkrat odpuščena in ponovno zaposlena. Četrty »problematicni« uradnik je bil kot dnevničar odpuščen decembra 1942,¹⁴² kar verjetno pomeni, da je do takrat prihajal v občino s pomočjo prepustnice in opravljal svoje delo. Peta uradnica iz skupine petih pa se konec leta 1942 v sejnem zapisniku navaja kot zaposlena uradnica dnevničarka.¹⁴³ To pomeni, da je na sedež občine v Dobrunje s prepustnico nemoteno prihajala iz Spodnje Hrušice, kjer je prebivala.

Zaključek

Delovanje podeželske občine Dobrunje je v obdobju italijanske okupacije potekalo v skladu z navodili nove okupacijske oblasti. Iz sejnih zapisnikov ob italijanski okupaciji ni mogoče zaznati vidnejše ločnice. Občina je v skladu z novimi naredbami delovala dalje. Če je v obdobju italijanske okupacije pri delovanju upoštevala naredbe Visokega komisariata, je zanimivo, da jih ni upoštevala pri terminologiji. Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je namreč z naredbo z dne 24. januarja 1942¹⁴⁴ odločil, da se v občinah Ljubljanske pokrajine uprava poveri županom, ki so jim v pomoč občinski sosveti, če Visoki komisar to oceni za mogoče.¹⁴⁵ Župan je opravljal posle, ki jih je Zakon o občinah dodelil predsedniku občine, občinski upravi in občinskemu odboru. Županove odločbe je po naredbi izvrševal občinski tajnik.¹⁴⁶ V sejnih zapisnikih občine Dobrunje se še nadalje uporabljajo poimenovanja predsednik občine, občinski odbornik in član občinske uprave,¹⁴⁷ vsi pa svoje pristojnosti izvršujejo skladno z zakonom iz leta 1933. V uradnih dopisih z okrajnim glavarstvom so poimenovanja v glavnem v skladu z naredbo o imenovanju županov.¹⁴⁸ Upoštevali so seje zapisni-

¹³⁴ Za prehod preko kontrolnih točk je bilo potrebno tudi soglasje vojaškega poveljstva (ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, G. tajnik!, julij 1942).

¹³⁵ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Občina Dobrunje, Prošnja za dovolnice za prehod čez mejo, 22. 7. 1942. Italijanski okupator je prišel 19. februarja 1942 okoli Ljubljane v zemljo zabijati kole, ki so bili opora za bodočo žico, s katero so 23. februarja 1942 obkrožili mesto. Prestolnica je bila tako odrezana še od preostalega zaledja, saj je žica od ljubljanskega okrožja ločila Barje, Polje, Kozarje, Savlje in Ježico. Nihče ni smel ne v mesto ne iz njega, dokler ni zaprosil za potno dovolilnico in jo tudi dobil (lasciapassare). Za prihod in izhod iz mesta so jo morale imeti vse osebe, starejše od 14 let (Šorn, *Življenje Ljubljancanov*, str. 45–46).

¹³⁶ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Cenjeni gospod tajnik, 25. 7. 1942.

¹³⁷ Prav tam. Okrajni civilni komisar je svoj sprva odklonilen odnos do pridobitve dovoljenj za omenjene občinske uslužbence izrazil iz besedami: »/.../ občine Dobrova, Rudnik in Dobrunje ne dobe nobenih prelaznic, ker so tako 'vzorne' /.../« (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Cenjeni gospod tajnik, 25. 7. 1942). Pod »vzornostjo« je verjetno mislil povečano protiokupatorsko delovanje.

¹³⁸ Tovrstno prošnjo je predsednik občine Dobrunje že predhodno naslovil na okrajno glavarstvo (SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Občina Dobrunje, Prošnja za dovolnice za prehod čez mejo, 22. 7. 1942).

¹³⁹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, Cenjeni gospod tajnik, 25. 7. 1942.

¹⁴⁰ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 25, a. e. 222, G. tajnik!, julij 1942.

¹⁴¹ SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši v ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁴² SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 46. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši v sredo dne 16. decembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁴³ Prav tam.

¹⁴⁴ SL za Ljubljansko pokrajino, 31. 1. 1942, Uvedba županov in občinskih sosvetov; SI ZAL LJU 490 Mesto Ljubljana, predsedstvena registratura, Občinski svet in njega odbori, 20. 6. 1942.

¹⁴⁵ Prav tam.

¹⁴⁶ SL za Ljubljansko pokrajino, 31. 1. 1942, Uvedba županov in občinskih sosvetov.

¹⁴⁷ Na primer SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 43. redne seje občinskega odbora, ki se je vršila na nedeljo dne 15. februarja 1942 v občinskem domu v Dobrunjah, in ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 11, a. e. 35, Zapisnik 45. redne seje občinskega odbora Dobrunje, ki se vrši v ponedeljek dne 2. novembra 1942 v občinskem domu v Dobrunjah.

¹⁴⁸ Na primer v dokumentu SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 13, a. e. 106, Občinski odbor ne more poslovati zaradi odsotnosti odbornikov, 19. 10. 1942, se uporabljajo poimenovanja predsednik, član uprave in občinski odbornik.

ke je občina Dobrunje ves čas italijanske okupacije delovala po enakih smernicah, katerih temelj je bil predvojni Zakon o občinah. Šlo je za urejeno občino, in sicer tako v smislu finančnega kot upravnega poslovanja. Revizija marca 1943 je namreč pokazala, da je blagajniško in knjigovodsko poslovanje potekalo v skladu s predpisi.¹⁴⁹ Finančno stanje občine je bilo ugodno, svoje obveznosti je redno poravnala. Ob reviziji je občinsko premoženje znašalo 141.300,49 lire.¹⁵⁰ Revizor Stanislav Rotar je prav tako ugotovil urejeno upravno in pisarniško poslovanje občine. Arhiv je bil urejen, spise je občina redno reševala.¹⁵¹

Revizor pa v tem letu ni pregledal finančnega poslovanja občinskega preskrbovalnega urada, ker je to storil revizijski oddelek Preveda v Ljubljani.¹⁵² Pregled finančnega poslovanja občinskega preskrbovalnega urada je bil potreben zaradi neurejenega knjigovodstva.¹⁵³ V istem času so tudi člani takratnega odbora občinskega preskrbovalnega urada izvedli revizijo poslovanja tega urada.¹⁵⁴ Ugotovili so poslovni primanjkljaj v letih 1941 in 1942, in sicer zaradi malomarnosti, ne pa zaradi namernih nezakonitih dejanj.¹⁵⁵ V takšnem primeru bi župan o tem poročal Prevodu v Ljubljani in Visokemu komisariatu ter prosil za preiskavo.¹⁵⁶

Kljub finančni in upravni urejenosti je bila občina Dobrunje le ena izmed občin, ki so poleg človeških žrtev utrpeli tudi materialno škodo. Revizija je leta 1944 ugotovila, da so bile zaradi vojne uničene 3 javne zgradbe v vrednosti 3.063.250 lir, 33 zasebnih hiš, 105 gospodarskih poslopij in 1 industrijska naprava v skupni vrednosti 355.414 lir.¹⁵⁷

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI AS – Arhiv Republike Slovenije
AS 196, Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945

SI ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana
LJU 6, Občina Dobrunje
LJU 490, Mesto Ljubljana, predsedstvena registratura

TISKANI VIRI

SL – Službeni list
Službeni list Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 29. 4. 1933.
Službeni list kr. civilnega komisariata za zasedeno slovensko ozemlje, 23. 4. 1941.
Službeni list za Ljubljansko pokrajino, 5. 7. 1941; 1. 8. 1941; 28. 1. 1942; 31. 1. 1942; 18. 2. 1942.
Službeni list šefa pokrajinske uprave v Ljubljani, 8. 4. 1944.

UL – Uradni list

Uradni list Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 28. 1. 1930.
Samouprava: glasilo Županske zveze v Ljubljani, 1939, 1940.

LITERATURA

Ferenc, Tone: *Fašisti brez krinke: dokumenti 1941–1942*. Maribor: Obzorja, 1987.
Ferenc, Tone: *Ozemlje in meje. Upravno-ozemeljska razdelitev. Slovenska novejša zgodovina 1848–1992: Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja republike Slovenije: 1848–1992* (ur. Neven Borak et al.). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, Mladinska knjiga, 2005, str. 577–578.
Krajevni leksikon dravske banovine. Ljubljana: Zveza za tujski promet za Slovenijo v Ljubljani, 1937.
Občine Dravske banovine. Pregled izprememb, izvršenih s komasacijo občin v letih 1933–1937. Ljubljana: Županska zveza v Ljubljani, 1937.
Stiplovšek, Miroslav: *Prizadevanje Banskega sveta Dravske banovine za okrepitev vloge banovinske, okrajne in občinske samouprave pri pospeševanju razvoja Slovenije. Lex localis – revija za lokalno samoupravo* 5, 2007, št. 2, str. 19–37.
Šorn, Mojca: *Življenje Ljubljancanov med drugo svetovno vojno*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2007.

¹⁴⁹ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7–7, Izvleček iz poročila o reviziji računov in poslovanja občine Dobrunje, okraj Ljubljana, marec 1943.

¹⁵⁰ Prav tam.

¹⁵¹ Prav tam.

¹⁵² SI ZAL LJU 6 Občina Dobrunje, t. e. 12, a. e. 56, Revizija občinskega urada in občinskega preskrbovalnega urada (od 7. 11. 1944 do 18. 11. 1944).

¹⁵³ Prav tam.

¹⁵⁴ Prav tam.

¹⁵⁵ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7–7, Izvleček iz poročila o reviziji računov in poslovanja občine Dobrunje, okraj Ljubljana, marec 1943.

¹⁵⁶ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7–7, Zapisnik sestavljen 4. marca v pisarni občine Dobrunje ob priliki revizije občinskih računov, odrejene z odlokom Visokega komisarja za ljubljansko pokrajino z dne 19. 12. 1942.

¹⁵⁷ SI AS 196 Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, Upravni oddelek 1941–1945, t. e. 7–7, Poročilo o reviziji občine Dobrunje, okraj Ljubljana, katero revizijo sem podpisani izvršil po nalogu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani z dne 6. novembra 1944.

SPLETNI VIRI

Kržan, Vanja: *Mesto na gori. »Ne delajte grobov!«. Zaveza*, 43.

<https://www.zaveza.si/zaveza-st-43/>.

Internetna baza Inštituta za novejšo zgodovino (INZ): *Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej z dne 21. 8. 2020:*

<https://www.sistory.si/zrtve>.

S U M M A R Y

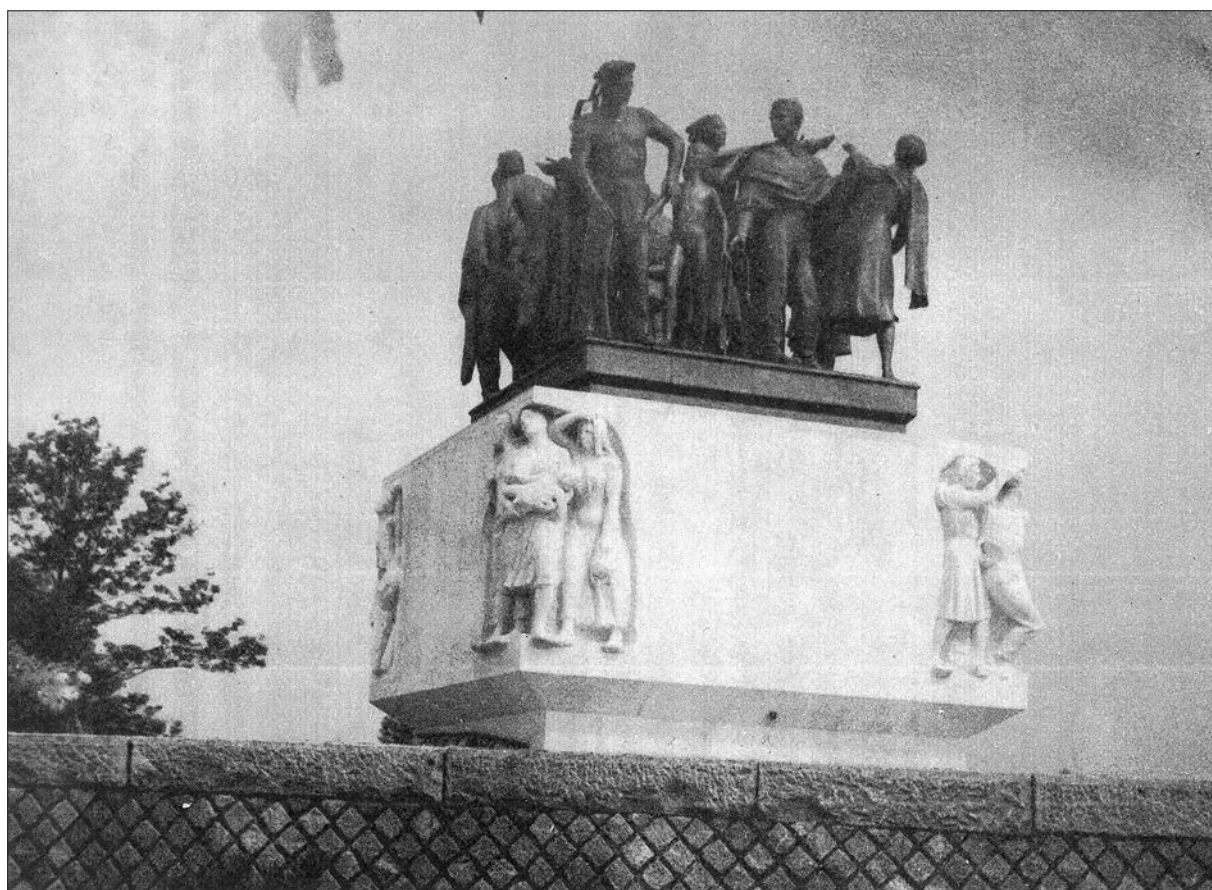
Municipality of Dobrunje during Italian occupation between 1941 and 1943

Drawing on the example of the Municipality of Dobrunje, the contribution presents the operations of a rural municipality during Italian occupation. The Province of Ljubljana, although administratively corresponding to the provinces of the Italian state, had some particularities arising from its specific status. Due to lack of personnel facing Italy, the High Commissioner for the Province of Ljubljana retained the officials of the former banovina administration and accorded its departmental composition to the High Commissariat. And while organization also remained unchanged at local level, the occupier abolished municipal self-administration. As a result, municipal presidents, later-to-become mayors, implemented directives issued by state authorities but continued to manage local matters in accordance with prewar guidelines and municipal operations remained subject to the Municipalities Act of 1933. Under Article 59 of this act, the municipal board

passed its decisions at sessions convened by the municipal president when necessary or at least every three months. The municipal president headed the municipality as well as convened, chaired, and closed municipal board sessions. Legally, he was the board member elected as the holder of the strongest candidate list. His function was an honorary one. The president of the Municipality of Dobrunje was Janez Trkov from Zadvor, who performed this function from the first municipal election in 1921 to his death in December 1944, when his office was taken over by the newly appointed Municipal Commissioner Franc Ložar.

During Italian occupation, the municipality was governed by the municipal president and a body of administration, the size of which was determined by the municipal board, depending on the number of its members and its work scope. The body of administration had between two and five members from the second strongest candidate list of the elected board members. Dobrunje's administration consisted of the municipal president and five administration members. The Municipality of Dobrunje had twenty-four municipal board members in accordance with Article 25 of the Municipalities Act, which stipulated that municipalities with 3,000–5,000 inhabitants should have a municipal board composed of twenty-four members elected at a three-year interval.

The consequences of the occupation featured especially prominently in the Dobrunje municipal board discussions on social matters, as the local inhabitants were dying, sent to internment, or absent for other war-related reasons, thus leaving their families unprovided for. The maelstrom of war also affected the composition of budgets which were strictly limited to cover the most urgent expenditures. Nonetheless, Dobrunje was merely one of many municipalities in the Province of Ljubljana that suffered not only at the hand of the Italian occupier but also because of political polarization among inhabitants themselves, which escalated into settling of personal scores.

Spominsko območje Urh na območju Dobrunj (Štefanija Ravnikar-Podbevšek: Sveti Urh. Ljubljana: Partizanska knjiga v sodelovanju s skupščino občine Moste-Polje, 1973, str. 24).

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)